

WARSZTAT W MUZEUM HISTORYCZNYM MIASTA KRAKOWA – ODDZIAŁ KAMIENICA HIPPOLITÓW

Karina Janik

Temat: *Puste pole* w reżyserii Józefa Szajny. Plastyczność spektaklu, refleksje, konteksty.

Cel: odkrycie, że język plastyki Szajny jest formą symbolicznego i poetyckiego przekazu skomplikowanych treści historii, w tym wypadku holokaustu. 2. zapoznanie z różnorodnymi aspektami II wojny światowej, będącej punktem odniesienia w twórczości artysty, w jego refleksji o współczesności i o przyszłości. 3. uwrażliwienie na sam temat wojny, spostrzeżenie skomplikowanego odbioru treści z nią związanych.

Realizacja:

uczniowie znajdują się w przestrzeni wystawy, która obejmuje twórczość Szajny i Krystyny Skuszanki oraz Jerzego Krasowskiego w Teatrze Ludowym w Krakowie w latach 1955-1966. co 1-2 min. są kierowani do sali z obiektem dotyczącym lekcji. Uczniowie przed lekcją dowiadują się z encyklopedii kto to jest Józef Szajna

Zadania rozdane uczniom:

1. Spróbuj odnaleźć zdjęcie w kamiennej wnęcie, tylko jedno jest takie w tej sali.
2. Co na nim widzisz, opisz fotografię, jakie wywołuje w tobie uczucia, jakie skojarzenia, jakie refleksje? Zapisz je hasłowo w kilku punktach:

a
b
c

3. Przeczytaj informację:

Jest to:

Puste pole Tadeusza Hołuja, reż. i scen. Józef Szajna, premiera 30 I 1965. Na pierwszym planie w kolejności nieustalanej: Dziewczyna I – Maria Cichocka, Dziewczyna II – Wanda Swaryczewska, Dziewczyna III – Teresa Lipowska, Dziewczyna IV – Joanna Kostusiewicz, Dziewczyna V – Eugenia Horecka. Na drugim planie statyści – Esesman(i) – Jan Brzeziński,

w scenariuszu pojawiają się także Oficer MO (Milicji Obywatelskiej) –Andrzej Skupień,
Pułkownik - Zdzisław Klucznik,

Kobiety wchodzące do zapadni – komory gazowej w obcisłych trykotach imitujących nagie ciała. Scena przyciemniona, z zapadni wydobywa się światło. Na drugim planie w półkolu czterech esesmanów w mundurach z karabinami – wiązki światła z wypalających karabinów kierują w stronę kobiet. Rury i druty podwieszane i poustawiane wokół postaci. W lewym górnym rogu napis: PLAN.

4. Teraz możesz dodać jeszcze swoje refleksje, skojarzenia, odczucia: zapisz je w kilku punktach

a

b

c

5. **Z programu spektaklu:** „*Puste pole* jest na pozór sztuką współczesną. Rzecz dzieje się wiele lat po oswobodzeniu obozu – na terenie *n i e n a z w a n y m, b e z i m i e n n y m*. Toczy się tu dramat o podwójnym nurcie. Konflikt główny to sprawa obowiązku i obsesji przypominania. Konflikt drugi to perypetie byłych i współczesnych mieszkańców oraz gości »pustego pola« – nad którymi ciąży zarówno dawne jak nowe grozy”. (*Puste pole*, s. 15–16)

Puste pole

Przeczytaj refleksję Szajny, która jest sformułowana kilka lat po realizacji tego przedstawienia:

„Żadne prawo nie jest w stanie wytłumaczyć ludobójstwa XX wieku. W miarę uzmysławiania sobie tego problemu – ogarnia mnie uczucie rosnącej pustki, potrzeby milczenia, przerastającego możliwości formułowania. Śmieszna i tragiczną wydaje nam się nasza pewność wszystkiego. Nasza świadomość rzeczy choć pełna i syta, jest jednak sterylnie jałowa. W tej sytuacji sztuka jako osąd swojego czasu polega na kwestionowaniu, oskarżaniu, stara się zaprzeczyć konieczności masowego umierania. Jaką drogą? Nie podsyca nienawiści, nie rozpamiętywania, nie rozrachunku, ale drogą kreowania nowej poetyki-wolnej od obciążeń, kompleksów i obsesji, doznanych w przeszłości. Czy to możliwe?” Józef Szajna, *Tylko teatr otwarty*, 1971.

A jak mogłoby to być możliwe w twoim mikro-świecie?

6. Wejść do sali obok, z ekranem. Zobacz fragment filmu w reż. Henryka Janosa *Człowiek zaniechuje siebie*

Szajna komentuje rzeczywistość m.in. chodząc po terenie obozu, w studio, po scenie teatru, w rekwizytorni, opowiada historię. Film składa się z licznych ciekawych obrazów plastycznych, zmontowanych różnych fragmentów, miejsc.

7. Określ miejsce przedstawione w oglądanym przez siebie fragmencie.

a) gdzie to jest

b) jakie obrazy, jakie ujęcia widzisz

c) o czym mówi artysta

8. W trakcie oglądania filmu zapisz fragmenty, lub słowa, wypowiedzi, zapamiętaj ujęcia, które szczególnie Ciebie zainteresowały.

9. Przejdź do sali trzeciej i weź udział w dyskusji prowadzonej, koordynowanej przez muzealnika.

a) Opowiedz, fragment, scenę, którą widziałeś w filmie. skomentuj ją. Wysłuchaj komentarzy innych, włącz się w rozmowę.

Nauczyciel/muzealnik koordynujący ta rozmowę stawia pytania, pomaga wyciągać wnioski. nie domyka niedomknięte elementy.

Na końcu proponuje obejrzenie eksponatu ze spektaklu Puste pole i filmu w całości i pyta uczniów czy teraz ich rozumienie ma jeszcze inny kształt niż na początku. zadaje pytanie Jaki?

Uzasadnienie przebiegu lekcji:

Zapoznanie z obiektem wystawienniczym powinno skierować uwagę na umiejętność wyrażania własnego odbioru, formułowania odczuć i myśli. Uczniowie w sali z filmem po kilka minut oglądają go i przechodzą do sali, w której rozpocznie się dyskusja, do której będą dochodziły kolejne osoby i dołączały swoje głosy. Nikt nie obejrzy całego filmu, ale osoby będą uzupełniać jego treść. Ma to na celu zwiększenia uwagi i podtrzymania zainteresowania. Umożliwia w miarę równy udział w lekcji wszystkich uczniów. Pozwala odkryć kilka aspektów jednego tematu i różne rozumienie go. Tworzy przez to z filmu mozaikę elementów, które są dołączane. Pozwala w ograniczonym czasie przeprowadzić dyskusję. W ewaluacji, ponowne obejrzenie obiektów (i filmu – jeśli pozwala na to czas) ma uświadomić jak jeden obraz i jedno zdarzenie, w tym wypadku jeden obiekt jest formą symbolicznego przekazu bogatych treści, które w tak różnych aspektach zostały podjęte w filmie *Człowiek zaniedbuje siebie* i w samej dyskusji odbiorców tych dzieł.